

Формати підтримки локальної інноваційної бізнес-діяльності в європейських країнах

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено сучасні тенденції інноваційної політики європейських країн, розкрито зміст сучасних механізмів та інструментів підтримки локального інноваційного розвитку. Встановлено, що найбільш потужними інструментами стимулювання науково-технічної та інноваційної бізнес-діяльності були: пряма підтримка приватних НДДКР, фінансування інноваційних підприємств, державно-приватні коопераційні науково-дослідні проекти. Ідентифіковано тенденцію до зниження частки інституціонального фінансування НДДКР та зростання питомої ваги конкурсного фінансування академічних установ. Констатується розширення застосування підтримки процесів комерціалізації технологій, особливо на завершальних стадіях їх розвитку, частка яких зросла відносно державних програм, сфокусованих на початкових стадіях науково-дослідних проектів.

Встановлено, що протягом останніх двох десятиліть в ЄС відбувалася диверсифікація інструментів стимулювання локального інноваційної бізнес-діяльності: поряд із довгостроковими програмами колабораційних державно-приватних НДДКР та ініціативами розвитку інноваційних наукоємних кластерів значного поширення набули і короткострокові інструменти, такі як ваучери на інноваційні проекти та підтримка наукоємних стартапів. При цьому, встановлено, що традиційно розвинений інструментарій підтримки малих та середніх підприємств доповнюється масштабними програмами прямого фінансування великих компаній.

Ідентифікована загальна тенденція до збільшення питомої ваги колабораційних програм, натомість частка індивідуальних субсидій та грантів на НДДКР та інноваційної діяльності компаній значно скоротилася. Констатується більш висока ефективність заходів стимулювання стартапів та венчурного інвестування порівняно з індивідуальними субсидіями. Провідна роль стартапів в економіці ЄС пов'язана з цілою низкою переваг, обумовлених динамічним процесом їх формування, а саме: продукування великої кількості нових ідей, диверсифікація інноваційних проектів, створення нових робочих місць. Проте ключовою ознакою стартапів є те, що вони є індикатором сприятливого локального інноваційного середовища, адже швидке зростання кількості стартапів та спін-оффів у певному регіоні є індикатором накопичення «критичної маси» у процесі формування динамічних інноваційних кластерів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Інноваційна політика, локальна інноваційна бізнес-діяльність, механізми та інструменти підтримки локального інноваційного розвитку, комерціалізація технологій, науково-технічна колаборація, трансфер технологій, наукоємні кластери, кластерні ініціативи, стартапи, ваучери на інноваційні проекти, центри компетенцій.

¹ **Федірко Олександр Анатолійович** — кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри європейської інтеграції ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Сфера наукових інтересів: регіональний та локальний інноваційний розвиток, європейська інтеграція, науково-технічна, підприємницька, конкурентна, енергетична, зовнішньоторговельна політики Європейського Союзу, міжнародна конкурентоспроможність. Електронна адреса: alexfedirko@yahoo.com.

Вступ

Розбудова на сучасному етапі економіки знань у Європейському Союзі базується на глибокому переконанні європейського суспільства у безальтернативності інноваційного шляху розвитку. Навіть у часи однієї з найпотужніших світових валютно-фінансових криз кінця 2010-х років країни-члени не лише не скоротили, а навіть розширили витрати на фінансування науково-технічного та освітнього потенціалу, систем трансферу технологій, програм стимулювання інноваційної бізнес-діяльності. В основі сучасної інноваційної політики країн світу лежить теорія національних інноваційних систем, яка базується на тлумаченні інноваційної діяльності як інтерактивного процесу взаємодії великої кількості спеціалізованих учасників, що формують трикутники знань. Отже, домінуючою базою національних інноваційних політик є модель відкритих інновацій, ядром якої є розвиток системних колабораційних зв'язків між наукою і бізнесом, формування коопераційних секторальних та тематичних мереж, розвиток інфраструктури комерціалізації нових технологій тощо.

Проблеми регулювання інноваційної діяльності приватних компаній, а також механізми розвитку високотехнологічних бізнес-моделей в ЄС досліджувалися у численних працях вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких найбільш вагомі напрацювання варто відзначити у В. Білошапки, С. Боррас², М. Енрайта³, К. Кетельса⁴, Д. Лук'яненка⁵, Є. Панченка⁶, М. Портера, С. Соколенка⁷, О. Солвела⁸ та багатьох інших.

Разом з тим, розбудова локальних і національних мереж трансферу технологій є необхідною, проте недостатньою умовою формування стратегічних конкурентних переваг європейського бізнесу. Відтак, критично необхідним елементом стратегії технологічної конкурентоспроможності є включення локальних гравців ринку високих технологій до глобальних та міжнародних дослідних мереж, за допомогою котрих можна отримати доступ до нових оригінальних ідей і розро-

---

² *Borras S.* The innovation Policy of the European Union. From Government to Governance / Susana Borras. — Cheltenham: Edward Elgar, 2003. — 231 p.

³ *Enright M. J.* Regional clusters and economic development: a research agenda / M.J. Enright // Business networks : prospects for regional development / Edited by: U. H. Staber, N. V. Schaefer, B. Sharma. — Berlin: de Gruyter, 1996. — P. 190-213.

⁴ *Ketels C.* European Cluster Panorama 2016 / C. Ketels, S. Protsiv. — Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness Stockholm School of Economics, 2016. — 68 p.

⁵ *Лук'яненко Д.Г.* Парадигма креативного менеджменту в глобальній економіці / за заг. ред. д.е.н., проф. Д. Г. Лук'яненка. — К.: ДВНЗ «КНЕУ», 2016. — 231 с.

⁶ *Панченко Є.* Державна підтримка високотехнологічного експорту: компаративний аналіз та уроки для України / Є. Панченко, М. Войчак // Міжнародна економічна політика. — 2016. — № 2(25). — С. 99-125.

⁷ *Соколенко С.І.* Кластери в глобальній економіці / С.І. Соколенко. — Наукове видання. — К.: Логос, 2004. — 848 с.

⁸ *Sölvell Ö.* The Cluster Initiative Greenbook Stockholm / Ö. Sölvell, G. Lindquist, C. Ketels. — Stockholm: Ivory Tower, 2003. — 92 p.

бок з усього світу, які, при цьому, можуть бути більш конкурентоспроможними та комплементарними до компетентнісного потенціалу компаній, ніж існуючі у локальному чи національному середовищі інноваційні інтелектуальні продукти.

Виходячи з цього, метою статті є дослідження сучасних механізмів та інструментів підтримки локальної інноваційної бізнес-діяльності в країнах ЄС, а також визначення конкурентних переваг та слабких ланок сформованих в угрупованні національних інноваційних систем.

Основна частина

Тенденції формування інструментарію підтримки інноваційної бізнес-діяльності в ЄС. Згідно результатів масштабного дослідження на основі бази даних, сформованої внаслідок реалізації в ЄС довгострокового (з 1999 по 2012 рік) проекту «*INNO Policy TrendChart*» та діяльності мережі *Erawatch network* на національному рівні 27 країн-членів ЄС, Норвегії та Швейцарії було ідентифіковано 2083 заходи інноваційної політики, серед яких ідентифіковано три провідні групи інструментів⁹: конкурсне державне фінансування науково-дослідних програм; колабораційні науково-дослідні програми на підтримку науково-технічної кооперації між державними дослідними організаціями та приватними компаніями; пряма підтримка науково-дослідної та інноваційної діяльності приватного сектору шляхом надання кредитів та грантів.

За період дослідження з 1999 по 2012 рік спостерігалася загальна тенденція до збільшення питомої ваги колабораційних програм, натомість частка індивідуальних субсидій та грантів на НДДКР та інноваційної діяльності компаній значно скоротилася. Більш ефективними, ніж індивідуальні субсидії, виявилися заходи стимулювання стартапів та венчурного інвестування. Крім того, посилювалась орієнтація інноваційних політик на комерціалізацію новітніх технологій.

Встановлено, що протягом відповідного періоду спостерігалася стабільність змісту і структури заходів стимулювання інноваційного розвитку країн. При цьому, доволі дивним виявився той факт, що інструментарій інноваційних політик європейських країн був гомогенним, навіть враховуючи наявність відчутних асиметрій як у структурі економік країн інтеграційного союзу, так і у рівнях їх технологічного розвитку. Це, з одного боку, може свідчити про намагання нових країн-членів ЄС підвищити рівень продуктивності праці за рахунок впровадження програм інноваційного розвитку промисловості, а з другого — про активну адаптацію (а подекуди — копіювання) новими

⁹ *Izsák K. Lessons from a Decade of Innovation Policy / K. Izsák, P. Markianidou, S. Radošević. — Brussels: European Commission, Enterprise and Industry, 2013. — P. 6, 16.*

країнами-членами найкращих практик країн-технологічних лідерів ЄС через мережі обміну передовим досвідом у сфері реалізації інноваційної політики.

Середня тривалість програм інноваційного розвитку у країнах ЄС складає сім років. При цьому, деякі інструменти (розвиток інтелектуального капіталу, пряма підтримка приватних НДДКР) є більш довгостроковими, тоді як нові інструменти (ваучери на інноваційні проекти) зорієнтовані на значно коротші періоди. Загалом, у старих країнах-членах ЄС, які характеризуються вищим рівнем технологічного розвитку, тривалість інструментів інноваційної політики є більшою, ніж у нових країнах-учасниках. Це свідчить про перехід старих держав ЄС на більш зрілу стадію розвитку їх інноваційної політики.

Найбільш поширеним інструментом фінансування бізнес-інновацій виявились гранти, частка яких в ЄС стабільно перевищувала 65 %. Проте у період кризи, особливо у 2010-2011 роках різко підвищилась популярність субсидованих позик, частка котрих перевищила 25 % від усіх запроваджених країнами-членами інструментів стимулювання інноваційного розвитку.

У структурі об'єктів інноваційного розвитку варто відмітити зростання значущості колабораційних дослідних програм, конкурсного фінансування академічних закладів, а також прямих інструментів фінансування НДДКР та інновацій у приватному секторі (рис. 1). Найбільші витрати на пряму підтримку приватних НДДКР обумовлені зростанням обсягів субсидованих позик на інноваційні проекти. Водночас, частка інструментів технологічного трансферу стрибкоподібно збільшилась у кризовий період — з 2009 по 2012 рік, — тоді як питома вага програм з розвитку інноваційних вмінь та громадських кампаній в сфері популяризації інновацій — різко скоротилася.

Німецька модель стимулювання інноваційної бізнес-діяльності. В цілому, структурно найскладнішою за складом інструментів та механізмів регулювання є саме система підтримки інноваційного підприємництва, яка має свою доволі чітко виражену національну специфіку. Так, зокрема в Німеччині провідним інструментом підтримки просторової локалізації інноваційної бізнес-діяльності є ініціатива «Конкуренція суперсучасних кластерів» (*'Spitzencluster-Wettbewerb'*), що фінансується Федеральним Міністерством освіти і досліджень Німеччини. Об'єктом фінансування є регіональні високотехнологічні кластерні ініціативи, у яких представники науки співпрацюють із бізнесом. На кожному етапі фінансування до п'яти провідних кластерів отримують фінансування у розмірі 200 млн євро¹⁰. За період з 2008 по 2014 рік Федеральний уряд Німеччини інвестував 360 млн євро у

¹⁰ Der Spitzencluster-Wettbewerb. [Електронний ресурс] / Bundesministerium für Bildung und Forschung. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.bmbf.de/de/der-spitzencluster-wettbewerb-537.html>.

програму¹¹. Останній етап відбору було проведено у 2012 році, і на період до 2017 року було відібрано 15 кластерів із загальним бюджетом 40 млн. євро на 5 років¹². На підкріплення міжнародного аспекту кластерної взаємодії в межах програми «суперсучасних кластерів» у 2015 році Міністерством було ініційовано програму «Інтернаціоналізація суперсучасних кластерів, проектів майбутнього та аналогічних мереж» («*Internationalisierung von Spitzenclustern, Zukunftsprojekten und vergleichbaren Netzwerken*»). Планується обрати 11 кластерів, які отримають до 4 млн. євро на період до п'яти років на розробку та імплементацію концепцій інтернаціоналізації їх діяльності¹³.

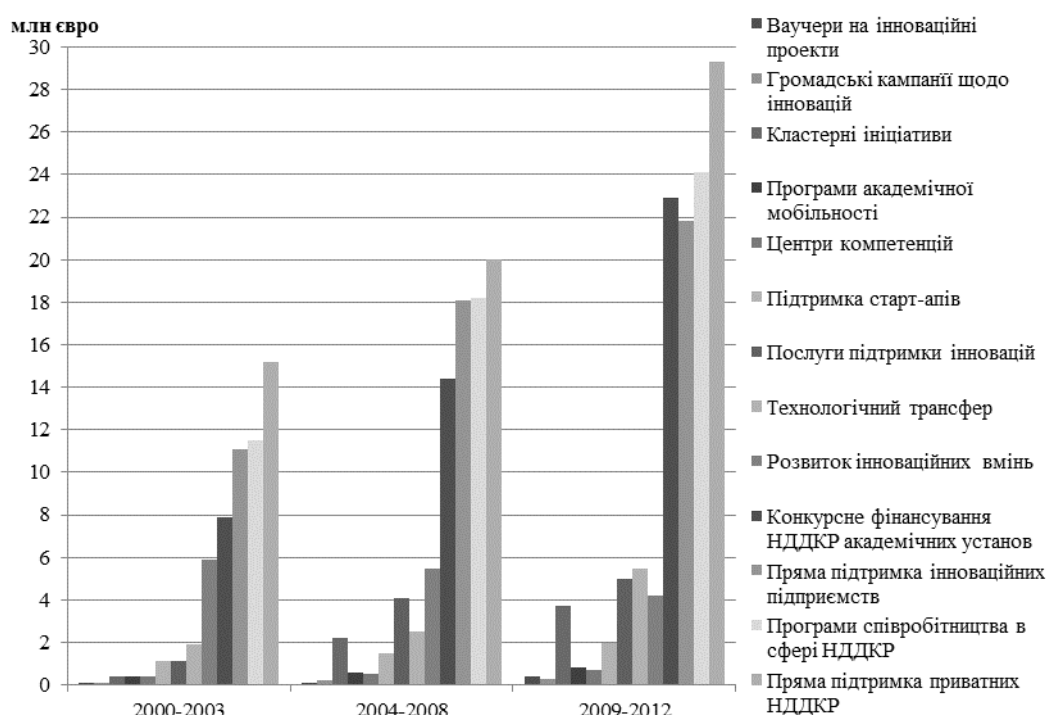

Рис. 1. Структура фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності країн ЄС, Норвегії та Швейцарії за напрямками витрат¹⁴

¹¹ Germany's Leading-Edge Clusters. — Berlin: Federal Ministry of Education and Research (BMBF) Division for New Innovation Support Instruments and Programmes, 2014. — P. 2.

¹² Sofka W. RIO Country Report 2015: Germany / Wolfgang Sofka, Maren Sprutacz; EUR 27870 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 41.

¹³ Internationalisierung von Spitzenclustern, Zukunftsprojekten und vergleichbaren Netzwerken [Електроний ресурс] // Bundesministeriums für Bildung und Forschung. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.ptj.de/internationalisierung-spitzencluster>.

¹⁴ Складено автором на основі: Izsák K. Lessons from a Decade of Innovation Policy / K. Izsák, P. Markianidou, S. Radošević. — Brussels: European Commission, Enterprise and Industry, 2013. — P.19.

Важлива роль належить інструментам стимулювання комерціалізації уже розроблених технологій та розвитку інноваційного підприємництва. Однією з таких програм у Німеччині є започаткована Федеральним Міністерством економіки і технологій за підтримки Європейського соціального фонду в 1998 році ініціатива *EXIST (Existenzgründungen aus der Wissenschaft)*, що надає підтримку підприємцям — вихідцям з академічного сектору. Саме субпрограма «*EXISTForschungstransfer*» підтримує комерціалізацію технологій і сприяла створенню 90 нових компаній за період з 2007 по 2014 рік. У грудні 2014 році бюджет субпрограми розширено з 70 до 250 тис. грн¹⁵. Інша програма Міністерства — «Захист ідей для комерційного використання» (*Schutz von Ideen für die Gewerbliche Nutzung — SIGNO*) прийнята для надання консультативних послуг у сфері комерційного використання інновацій. З 2008 по 2014 рік за підтримки програми було подано 542 заявок на патенти, укладено 530 угод на продаж патентів та 375 ліцензійних договорів¹⁶.

Особливо розвинутим є інструментарій підтримки інноваційної діяльності у секторі МСП. Центральна інноваційна програма для МСП (*Zentrales Innovationsprogramm Mittelstand — ZIM*) є ініціативою Федерального Міністерства економіки і технологій Німеччини, яка надає фінансування МСП усіх секторів економіки за критерієм інноваційності та потенціалу комерціалізації новостворених продуктів чи технологій. Також заохочується створення міжфірмових мереж інноваційної колаборації. З 2008 по 2014 рік було підтримано 29 тисяч проектів із загальним бюджетом у розмірі 3,9 млрд. євро¹⁷. Проблема доступу інноваційних МСП до фінансування вирішується завдяки програмі *ERP-Innovationsprogramm*, в межах якої пропонується кредитне фінансування з пільговими відсотками та кредитні транші без забезпечення. У 2014 році було надано мікропозик на суму 1,33 млн євро для більш, ніж 600 підприємств. Консультативна підтримка інноваційної діяльності МСП реалізується в межах програми інноваційних ваучерів (*BMWi-Innovationsgutscheinen, go-Inno*). Професійні консалтингові компанії отримують 50 % покриття вартості своїх послуг за рахунок урядових коштів. Надається два типи консультативної підтримки — щодо продуктових інновацій (*'go-innovativ'*) та щодо процесних інновацій (*'go-effizient'*). Більшість бенефіціарів ваучерної системи (80 %) звітують про значне скорочення витрат (у се-

¹⁵ Sofka W. RIO Country Report 2015: Germany / Wolfgang Sofka, Maren Sprutacz; EUR 27870 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — P. 44.

¹⁶ Kulicke M. Arbeitspapier Der Wissenschaftlichen Begleitforschung Zu «Existenzgründungen Aus Der Wissenschaft» [Електронний ресурс] / M. Kulicke. — Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.book.dislib.info/b1-other/17565-1-drmarianne-kulicke-arbeitspapier-der-wissenschaftlichen-begleitfor.php>.

¹⁷ Sofka W. RIO Country Report 2015: Germany / Wolfgang Sofka, Maren Sprutacz; EUR 27870 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — P. 46.

редньому на 200 тис. євро щорічно), або започаткування дослідно-інноваційних проектів¹⁸.

Програма Федерального Міністерства економіки і технологій Німеччини *KMU-innovativ* надає підтримку передовим дослідним та інноваційним проектам з високим потенціалом комерціалізації у межах дев'яти технологічних сфер: біотехнології, медичні послуги, ІКТ, нанотехнології та нові матеріали, виробничі технології, технології ресурсо- та енергоефективності, фотоніка, електронні системи та е-мобільність, дослідження в сфері громадської безпеки. Ще більш спеціалізованим інструментом є грантова програма *IKT Innovativ*, що здійснює конкурсний відбір інноваційних стартап проектів у сфері інформаційно-комунікаційних послуг та продуктів, надаючи гранти розміром до 30 тис. євро, а також навчально-консультативну підтримку та доступ до професійних мереж.

Формат підтримки інноваційних компаній у Франції. У Франції в національній програмі реформ було заплановано широкий спектр інструментів підтримки інноваційного підприємництва та комерціалізації інновацій¹⁹. Першочерговим завданням визначено розширення фінансування інноваційного бізнесу через ряд програм, зокрема: «Інвестиції в майбутнє», за якою кошти спрямовуються на інновації в сфері ІТ, модернізації промисловості, енергетики, екологізації тощо в обсязі 47 млрд. євро (перших два транші) та 10 млрд євро (третій транш з 2017 року); державний інвестиційний банк *BPIFrance*, завдяки позикам котрого у розмірі 12,5 млрд. євро у 2014 році кошти отримали 15 тисяч малих та 1600 середніх компаній.

Не менш важливим напрямком є розвиток кластерних ініціатив: «полюси конкурентоспроможності» мають перетворитися на «фабрики товарів і послуг майбутнього», зміцнивши відносини МСП з крупними бізнес-групами. Ключова роль у системі механізмів стимулювання комерціалізації промислових інновацій в даний час у Франції відведена ініціативі «Нове обличчя промисловості»²⁰, зорієнтованій на формування промислових систем майбутнього у селектованих секторах економіки за рахунок утворення філь'єрів (*'filiures'*), тобто — технологічно пов'язаних індустріальних ланцюжків майбутнього. У цьому контексті Міністерством промисловості Франції у жовтні 2013 року розроблено 34 плани промислового відродження з врахуванням бюджету програми «Інвестиції в майбутнє» та існуючих кластерних ініціатив, що дозволило сформулювати 9 технологічних рішень для

¹⁸ Там само — Р. 46.

¹⁹ Bitard P. RIO Country Report 2015: France / Pierre Bitard, Thomas Zacharewicz; EUR 27949 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — Р. 27.

²⁰ The New Face of Industry in France. [Електронний ресурс] / Ministère du Redressement Productif, France. — 2016. — Режим доступ до ресурсу: http://www.entreprises.gouv.fr/files/files/directions_services/secteurs-professionnels/industrie/nfi/NFI-anglais.pdf.

промисловості Франції — «нові ресурси», «розумні міста», «еко-мобільність», «транспорт майбутнього», «медичина майбутнього», «цифрова економіка», «розумні пристрої», «безпека цифрових даних», «розумне харчування». На першому етапі було залучено 250 компаній для формування державно-приватних партнерств в межах вищезазначених тематичних пріоритетів промислового розвитку. В результаті було підтримано більше 330 проектів із загальним кошторисом 3,7 млрд. євро (фінансовий вклад держави склав 1,5 млрд. євро)²¹. Важливо, що реалізовані проекти були тісно взаємопов'язаними та комплементарними. Фінансування ініціативи на другому етапі її реалізації забезпечується з декількох джерел: податкові пільги розміром 2,5 млрд. євро протягом 2015 року, кредити *BPIFrance* для МСП обсягом до 2,1 млрд. протягом 2015-2016 років²².

Поряд із потужними національними високотехнологічними компаніями значну підтримку від уряду отримують і молоді підприємці-новатори. Міністерство освіти, вищої освіти і досліджень Франції запровадило цілий ряд відповідних програм. Одним з таких заходів є національний конкурс створення компаній інноваційних технологій «*i-LAB*», за період діяльності котрого (з 1999 року) було підтримано більше 1700 стартапів, 70 % з яких успішно працюють і сьогодні²³. Крім того, з 2004 року на щорічній основі Міністерством було запроваджено ініціативу «Молоді інноваційні підприємства», яка уже надала підтримку трьом тисячам компаній сфери послуг в обсязі 108 млн. євро у формі звільнення від сплати соціальних внесків, що стимулювало здійснення ними 700 млн євро витрат на НДДКР²⁴.

На додачу до уже висвітлених заходів у 2014 році було запроваджено програму «статус студента-ентерпренера», згідно якої молоді люди з дипломом бакалавра сплачують лише 500 євро за реєстрацію підприємства протягом 2014-2017 років. Відбір підприємницьких проектів здійснюється спеціально створеним комітетом *PEPITE* (*Pfles Étudiants pour l'Innovation, le Transfert et l'Entrepreneuriat*), яким сформовано національну мережу із 29 центрів. Статус студента-підприємця надає цілий ряд переваг, а саме: доступ до послуг коучингу з боку викладачів та партнерів мережі *PEPITE*; доступ до коворкінгових майданчиків мережі; можливість підписати контракт корпоративної підтримки (*Contrat d'Appui d'Entreprise — CAPE*) з бізнес-інкубатором або партнером *PEPITE*²⁵.

²¹ Там само.

²² Там само.

²³ Bitard P. RIO Country Report 2015: France / Pierre Bitard, Thomas Zacharewicz; EUR 27949 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 75.

²⁴ Там само.

²⁵ Bitard P. RIO Country Report 2015: France / Pierre Bitard, Thomas Zacharewicz; EUR 27949 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 76.

Англосаксонська модель розвитку інноваційного підприємництва. У Сполученому Королівстві Великобританії та Північної Ірландії орієнтація на комерціалізацію наукових розробок є особливо високою. Її посиленню сприяють державні програми стимулювання стартапів, однією з найбільш успішних серед яких є ініціатива «*Start Up Loans*» запроваджена у 2012 році з метою надання фінансової та консультативної підтримки молодим підприємцям. За перший рік реалізації програми близько 60 млн. євро позик було надано десяти тисячам підприємців. Зважаючи на високу результативність програми, уряд збільшив її бюджет ще на 200 млн. євро та зняв обмеження на вік аплікатув²⁶. На сучасному етапі політика розвитку стартапів набула нових акцентів із упровадженням «Плану продуктивності»²⁷, пріоритетним напрямком якого стало стимулювання динамічного зростання високопродуктивних МСП. Таким чином, у Великобританії на заміну популярного в інноваційній політиці терміну «стартап» (*start-up*) приходиться нова категорія — «інноваційне зростання» (*innovative scale-up*)²⁸.

Як свідчить міжнародний досвід, сприятливе для динамічного інноваційного розвитку середовище має включати інструменти не лише фінансового, але й організаційно-економічного характеру. Інфраструктура інноваційного розвитку у Великобританії представлена, насамперед, технопарками та бізнес-інкубаторами, які зазвичай створюються вищими навчальними закладами країни у співпраці з регіональними та локальними органами влади та недержавними асоціаціями регіонального розвитку. Асоціація наукових парків Великобританії включає більше 100 учасників, в межах яких розвивається більше 4 тис компаній, на яких зайнято 75 тис працівників²⁹. На сучасному етапі відбувається не лише зростання кількості посередницьких інституцій, що сприяють інноваційному розвитку, але і диверсифікація їх типів. Так, у 2011-2015 роках функціонувала мережа поєднувальних центрів «*Catapults*», які забезпечували кооперацію дослідників із державного та приватного секторів на пізніх стадіях науково-технічних проектів. Бюджет у розмірі 240 млн. ф. ст. використовувався для надання приміщень та обладнання для проектів «середньої готовності», що є доволі вразливими в умовах відкритої ринкової конкуренції. В даний час відкрито 9 таких центрів зі спеціалізацією на високотехнологічній обробній промисловості, клітинній

²⁶ Cunningham P. RIO Country Report 2015: United Kingdom / Paul Cunningham, Jessica Mitchell; EUR 27875 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 64.

²⁷ Fixing the foundations: Creating a more prosperous nation. — London: Williams Lea Group, 2015. — 82 p. — (HM Treasury).

²⁸ Cunningham P. RIO Country Report 2015: United Kingdom / Paul Cunningham, Jessica Mitchell; EUR 27875 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 64.

²⁹ Members [Електронний ресурс] // The United Kingdom Science Park Association. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukspa.org.uk/members>.

терапії; морській відновлюваній енергетиці, супутниковому програмному забезпеченні, цифрових комунікаційних технологіях, містах майбутнього, точних медичних приладах, транспортних та енергетичних системах. У 2014 році було започатковано нову національну мережу університетських центрів квантових технологій (*Quantum Technology Hubs*) з бюджетом 120 млн. ф. ст. (160 млн євро). Розміщена у містах Бірмінгем, Глазго, Оксфорд та Йорк мережа квантум-центрів включає 13 університетів та 132 компанії, володіючи бюджетом в обсязі 60 млн ф. ст. (80 млн євро)³⁰.

Інноваційна політика Ірландії має не менш амбітні цілі в сфері розвитку інноваційного підприємництва. Так зокрема найбільш актуальними завданнями встановлено:

— збільшення на 25 % кількості нових стартапів (3 тис. нових підприємств щорічно);

— підвищення рівня виживання підприємств протягом перших п'яти років їх діяльності на 25 % (на 1800 незбанкрутілих підприємств більше щороку);

— зростання на 25 % спроможності стартапів до динамічного розвитку³¹.

Основу інституційної структури підтримки інноваційного підприємництва в Ірландії складає державна агенція «Ентерпрайз Ірланд» з розгалуженою мережею локальних «Ентерпрайз»-офісів. Ініціатива агенції «Стартапи з високим потенціалом зростання» (*'High Potential Start-Up' – HPSU*) розроблена для підтримки нових підприємств, що виробляють інноваційні товари і послуги для реалізації на міжнародних ринках. Кожне таке підприємство повинно створити щонайменше 10 робочих місць та досягти обороту в обсязі 1 млн євро протягом 3-4 початкових років свого існування. Іншим інструментом підтримки місцевого інноваційного підприємництва є програма «Нові горизонти» (*'New Frontiers'*), метою якої є сприяння розвитку стартапів на початкових етапах їх створення. Протягом 2012 -2014 рр. у контексті програми було проведено низку тренінгів, надано цілий ряд підтримуючих послуг та фінансування для 445 її учасників. Не менш дієвою ініціативою є програма інноваційних ваучерів (*'Innovation Voucher scheme'*), спрямована на фінансування колабораційних проектів державних академічних установ та МСП, на реалізацію якої у 2013–2014 роках агенція «Ентерпрайз Ірланд» щорічно виділяла 2,6 млн євро.

Тривалий час в Ірландії успішно функціонувала програма підтримки прикладних досліджень (*'Applied Research Enhancement'* –

³⁰ Annual Report and Accounts 2014-2015 / Department for Business, Innovation and Skills. — London: Williams Lea Group, 2015. — 218 p.

³¹ Martin T. RİO Country Report 2015: Ireland / Tom Martin, Giovanni La Placa; EUR 27877 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 61.

ARE), метою якої було формування у національних технологічних інститутах компетенцій, необхідних для задоволення інноваційних потреб промислових підприємств³². Її сучасною спадкоємицею стала програма «Технологічний портал» (2013–2018 рр.) (*Technology Gateway*)³³, що є нетифікованою моделлю підвищення технологічних компетенцій промислових компаній шляхом подальшого розширення їх співпраці з технологічними дослідними інститутами. Для цього створено мережу із 12 технологічних порталів, які не лише пов'язують компанії з конкретними локальними дослідними установами, але й надають доступ до загальнонаціональної дослідної інфраструктури, що дозволяє бізнесу знаходити вдалі технологічні рішення для реалізації інноваційних проєктів з високим потенціалом ринкової комерціалізації. Кожен портал дістане фінансування у розмірі 1,2 млн євро на п'ятирічний період.

В Ірландії на підтримку малих та середніх інноваційних бізнес-проєктів у 2014 році створено два фонди: '*R&D Fund Small Projects*' та '*R&D Fund Standard Projects*'³⁴. Перший фонд підтримує невеликі підприємницькі проєкти в сфері продуктових, сервісних, або процесних інновацій, надаючи грант обсягом до 150 тис євро. Грантові кошти можуть бути використані на оплату придбаних послуг з НДДКР; купівлю за ринковими цінами патентів та ліцензій; на отримання МСП позики для найму кваліфікованого наукового персоналу із зовнішніх академічних організацій³⁵. Науковий фонд «Стандартні проєкти» ('*R&D Fund Standard Projects*') фінансує більш масштабні інноваційні заходи, що здатні забезпечити переконливі конкурентні переваги на цільових ринках. Максимальний обсяг гранту на НДДКР сягає 650 тис євро. Механізм грантового фінансування передбачає регресивну шкалу комплементарного внеску фонду залежно від розміру компанії. Відтак, малі компанії отримують грант у розмірі 45 % від повної вартості проєкту, середні — 35 %, великі компанії — лише 25 %. Існує можливість збільшення суми гранту (додаткових 15 % від повної вартості) у випадку подання колабораційного проєкту (тобто якщо в його рамках співпрацюють дві і більше компаній), проте максимальний розмір гранту не може перевищувати 50 % вартості проєкту³⁶.

³² Martin T. RIO Country Report 2015: Ireland / Tom Martin, Giovanni La Placa; EUR 27877 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 74.

³³ Technology Gateway Programme. [Електронний ресурс] / Enterprise Ireland. — 2013. — Режим доступу до ресурсу: http://www.enterprise-ireland.com/EI_Corporate/en/Research-Innovation/Companies/Collaborate-with-companies-researchinstitutes/Technology-Gateway-Programme.html.

³⁴ R&D Fund Small Projects [Електронний ресурс] / Enterprise Ireland. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.enterprise-ireland.com/en/Research-Innovation/Companies/R-D-Funding/R-D-Fund-Small-Projects-shortcut.html>.

³⁵ Martin T. RIO Country Report 2015: Ireland / Tom Martin, Giovanni La Placa; EUR 27877 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 74.

³⁶ R&D Fund Small Projects [Електронний ресурс] / Enterprise Ireland. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.enterprise-ireland.com/en/Research-Innovation/Companies/R-D-Funding/R-D-Fund-Small-Projects-shortcut.html>.

Італійський досвід локальної імплементації інноваційної політики. В Італії система підтримки інноваційних стартапів була запроваджена на законодавчому рівні у 2012 році. Законом № 211/2012³⁷ було визначено поняття інноваційного стартапу, сертифікованого інкубатору, запроваджено спрощені адміністративні процедури реєстрації стартапів, податкові пільги для персоналу стартапів та інвесторів, сприятливі законодавчі умови в сфері регулювання трудових відносин, розширення доступу до фінансування (кредитів, краудфандінгу) та міжнародних ринків³⁸. Згідно згаданого закону інноваційний стартап — це підприємство засноване протягом останніх 48 місяців із штаб-квартирою в Італії, основним напрямком діяльності якого є інновації, річний товарооборот якого не перевищує 5 млн євро, та не здійснюється розподіл прибутків. Особливість італійського законодавства полягає в тому, що розроблено чітку критеріальну базу ідентифікації інноваційного стартапу:

— інвестиції стартапу в НДДКР мають перевищувати 15 % від валового обсягу витрат або вартості виробництва, залежно від того, яка величина є більшою;

— не менше 33 % працівників мають науковий ступінь доктора наук, або навчаються в аспірантурі та не менше 50 % працівників мають вищу освіту;

— володіння правами інтелектуальної власності принаймні на один патент, торгову марку або ліцензію³⁹.

У 2015 році Законом 33/2015⁴⁰ було внесено зміни і доповнення до Закону 211/2012 у контексті розширення кола можливих його бенефіціарів: відтак прийнятними стали компанії, створені протягом останніх 60 місяців, базовані у будь-якій країні ЄС, які мають хоча б один підрозділ в Італії. Новим законом також чітко визначено категорію інноваційних МСП як компаній, базованих у будь-якій країні ЄС, що контролюють принаймні один підрозділ в Італії, включно з інкорпорованими підприємствами, які мають відповідати щонайменше одній із нижченаведених вимог:

— інвестиції в НДДКР складають не менше, ніж 3 % валових витрат або вартості виробництва (обирається більший показник);

— 30 % працівників мають науковий ступінь доктора філософії та щонайменше 50 % персоналу мають вищу освіту;

— володіння правом інтелектуальної власності принаймні на один патент, торгову марку або ліцензію⁴¹.

³⁷ Nascia L. RIO Country Report 2015: Italy / Leopoldo Nascia, Giovanni La Placa; EUR 27850 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 24.

³⁸ Там само. — P. 23.

³⁹ Там само. — P. 24.

⁴⁰ Там само.

⁴¹ Там само.

Провідною національною інституцією, що забезпечує розвиток стартапів є підзвітна Міністерству економічного розвитку Італії державна агенція *Invitalia*, завдяки зусиллям якої у 2015 році було підтримано більше 600 інноваційних стартапів (витрати та втрати від недонадходжень податків та зборів сягнули майже 160 млн євро)⁴². Крім того в країні створено мережу сертифікованих інкубаторів, котрі надають послуги на підтримку створення та функціонування нових інноваційних фірм, передають їм у користування приміщення, забезпечують доступ до ширококутного Інтернету тощо. Зараз в Італії функціонує більше 30 сертифікованих бізнес-інкубаторів, зареєстрованих у Торговій Палаті країни.

Фінансові важелі підтримки стартапів з 2015 року включають програму «*Smart&Start Italia*» із бюджетом 200 млн. євро, бенефіціарями якої є інноваційні компанії створені протягом останніх 4 років. Кошти надаються у вигляді безвідсоткових кредитів на покриття до 70 % кошторису їх інвестиційних проектів⁴³. Секторальними тематичними пріоритетами розвитку комерційно придатних технологій в Італії є ІКТ (програма «*ICTAgenda digitale*»), екологічні проекти (програма «*Industria sostenibile*»), нанотехнології, нові матеріали, біотехнології та сучасні виробничі технології. Фінансування у формі кредитів із пільговими відсотковими ставками перевищує півмільярда євро, з яких 60 % коштів надається МСП. Окрім програм пільгового кредитування інноваційно-орієнтованих компаній не менш важливим інструментом є мережа національних технологічних кластерів (*National Technology Clusters*), сфокусована на розвитку пріоритетних технологічних сфер («зелені» хімічні технології; харчові продукти; технології для житлових приміщень; науки про життя; технології для смарт-спільнот; системи і засоби для наземних і морських перевезень; аерокосмічні технології; енергетика; «інтелектуальні» заводи). Бенефіціари кластерної програми (переважно — МСП) отримали 266 млн євро на реалізацію 48 проектів у 2012 році; 100 млн євро — у 2014 та ще 50 млн євро — у 2015 році у формі застав та гарантій на отримання кредитів⁴⁴.

Скандинавська модель інноваційного розвитку. Системна підтримка діяльності інноваційних МСП є не менш важливим пріоритетом політики Швеції, де державна інноваційна агенція *VINNOVA* запровадила програму інноваційно-орієнтованого розвитку для МСП, яка містить різні форми підтримки в межах щорічного бюджету 42,6 млн

⁴²Там само.

⁴³ *Nascia L.* RIO Country Report 2015: Italy / Leopoldo Nascia, Giovanni La Placa; EUR 27850 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — P. 73.

⁴⁴ *Nascia L.* RIO Country Report 2015: Italy / Leopoldo Nascia, Giovanni La Placa; EUR 27850 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — P. 45.

євро⁴⁵: інноваційні ваучери на розвиток інноваційних ідей (обсягом до 11 тис. євро); програма оцінювання комерційного потенціалу винаходів на початкових стадіях інноваційного проекту (*Verifying for tillväxt*) з бюджетом у розмірі 6,4 млн євро; програма «*Innovation projects in enterprises*» з річним бюджетом 19,2 млн. євро, яка сприяє реалізації інноваційних проектів з потенціалом виходу на міжнародні ринки.

Швецька національна асоціація інкубаторів і наукових парків (*Swedish Incubators & Science Parks — SISP*) є неприбутковою асоціацією національного масштабу, до складу якої входить 65 членів, що утворили 43 бізнес-інкубатори та 33 наукові парки, 5 тисяч компаній із 70 тисячами зайнятих⁴⁶. Для втілення головної місії, щодо створення науково містких компаній, члени *SISP* сформувавши 70 креативних майданчиків, які пропонують підтримку стартапів, сприяють розвитку кластерів, залученню венчурного капіталу, та загалом стимулювання колаборації між державою, бізнесом та академічним сектором.

Провідним інструментом фінансування новостворених інноваційних компаній в Фінляндії є запроваджена у 2008 році Програма підтримки молодих інноваційних компаній (*Young Innovative Companies Programme — YIC*). Програма є доволі селективною, оскільки фінансування може надаватися лише компаніям із значними амбіціями міжнародного зростання, при цьому компанії на ринку працюють не більше 6 років, проте довели життєздатність своєї бізнес-моделі. За умовами програми на реалізацію інноваційного проекту компанія може отримати до 1,25 млн. євро, з покриттям до 75 % загального кошторису проекту. Кошти надаються трьома грантами (два грантові гранти по 250 тис. євро та позика обсягом 750 тис. євро). Кожен гранш надається лише у випадку виконання обов'язкових критеріїв на кожному етапі. Станом на початок 2015 року було відібрано 260 компаній, з яких 75 пройшли усі три етапи фінансування⁴⁷. Іншим дієвим інструментом розвитку молодих інноваційних компаній виявилась запроваджена у 2009 році фінською фінансовою агенцією *Tekes* програма «*VIGO business accelerator programme*», заходи якої пов'язані із залученням комбінованого державно-приватного венчурного фінансування у нові інноваційні бізнес-проекти⁴⁸. Інституційна модель імплементації програми включає 9 компаній, які є партнерами підприємств, у капітал яких вони вкладають кошти.

⁴⁵ Jacob M. RIO Country Report 2015: Sweden / Merle Jacob, Åsa Lindholm Dahlstrand, Maren Sprutacz; EUR 27859 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P.54-55.

⁴⁶ About Sisp [Електронний ресурс] // Swedish Incubators & Science Parks. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.sisp.se/about-sisp?language=en>.

⁴⁷ Halme K. RIO Country Report 2015: Finland / Kimmo Halme, Veli-Pekka Saarnivaara, Jessica Mitchell; EUR 27861 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 75.

⁴⁸ Там само.

Інноваційний фонд Данії сприяє активізації державно-приватного партнерства у стратегічних сферах технологічного розвитку, а саме: «зелені технології»; інтелектуальне, стале та ефективне промислове виробництво; експериментальне тестування нових ліків; зменшення споживання води у промисловому виробництві; будівельні технології світового класу тощо⁴⁹. Загалом, у Данії функціонує п'ять наукових парків, а в їх межах — чотири бізнес-інкубатори. Цікаво, що з національними університетами співпрацюють переважно великі данські компанії, тоді як МСП тяжіють до колаборації із зарубіжними академічними установами⁵⁰.

Голландський формат стимулювання інноваційно-активних підприємств. Найбільш масштабним інструментом стимулювання комерціалізації інновацій у Нідерландах є започаткована Міністерством економіки Нідерландів у 2004 році програма «*Small Business Innovation Research*» (*SBIR*), що була інспірована американською її попередницею. Місією програми *SBIR* є створення необхідних умов для МСП у сфері розробки інноваційних підходів до вирішення ключових соціальних проблем та доведення інноваційних ідей до ринку. Механізм реалізації програми включає три фази. На першому етапі оголошується тендер на державні закупівлі інноваційних рішень, продукції чи послуг; проводиться попереднє оцінювання заявок. На другому етапі відбору проектів компанії-апліканти мають підготувати прототип інноваційного продукту, послуги чи процесу. Гранти на реалізацію перших двох фаз програми надаються на умовах комплементарного фінансування за співвідношенням 50 % (державна) на 50 % (бізнес). На завершальній третій фазі здійснюється масове виробництво та впровадження інноваційної розробки на ринок, при цьому, державне фінансування на підготовку до масового виробництва не надається — державна підтримка може бути надана лише у вигляді замовлення на продукцію⁵¹. У 30 % замовлень докомерційних інноваційних розробок покупцем виступає держава⁵².

Програма «*SME Innovation support for Top Sectors*» надає підтримку малим інноваційним компаніям, які працюють у пріоритетних технологічних секторах. У 2013 році фінансування склало 15 млн євро, у 2014 році воно сягнуло більш, ніж 32 млн. євро, у 2015 році —

⁴⁹ *Grimpe C.* RIO Country Report 2015: Denmark / Christoph Grimpe, Jessica Mitchell; EUR 27845 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 64.

⁵⁰ Там само — P. 59.

⁵¹ *Janssen M.* RIO Country Report 2015: The Netherlands / Matthijs Janssen, Bram Erven, Pim Den Hertog, Koen Jonkers; EUR 27857 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 54.

⁵² Voortgangsreportage innovatiegericht inkopen: innovaties versterken de inkoopkracht van de overheid, bijlage bij de voortgangsreportage Bedrijvenbeleid 2013 [Електронний ресурс]. — 2013. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/10/02/voortgangsrapportage-innovatiegericht-inkopen.html>.

50 млн євро, а у 2016 році — 55 млн. євро⁵³. За оцінками «*The Enterprise Policy Monitor 2015*»⁵⁴ 90 % витрат бюджету у 2014 році було спрямовано на підтримку колабораційних науково-дослідних проектів та перевірку ринкового потенціалу проектів. Залишок коштів було використано на підтримку інноваційних мереж, посередницькі операції, програми інноваційних ваучерів та інноваційні контракти⁵⁵.

В Нідерландах у доволі демократичному стилі вирішується проблема заохочення інноваційних стартапів. Згідно умов ініціативи «*StartupDelta*» іммігранти з-за меж ЄС мають право розробити бізнес-план та отримати стартовий капітал для створення бізнес-проекту в країні. Реєстрація підприємства у Нідерландах дає право іммігранту отримати дозвіл на проживання в країні на дворічний період (програма «*Startup Visa*»)⁵⁶. Згідно рейтингу «*Global Startup Ecosystem Ranking*» у 2015 році ця ініціатива увійшла до ТОП-20⁵⁷. Інша програма під назвою «*Takeoff*» зорієнтована на підтримку університетських спін-оффів на різних етапах їх життєвого циклу. За період з 2004 по 2011 рік було надано субсидій в обсязі 19 млн. євро, що обумовило створення 47 успішних стартап-компаній із сукупним річним товарооборотом 16,8 млн. євро⁵⁸. Іншими прикладами програм підтримки стартапів та комерціалізації інноваційних ідей у Нідерландах є: програма «*Subsidy scheme Knowledge Exploitation*» (2005-2008), що надавала співфінансування на доведення ринкового потенціалу ідей; програма «*Startlife*» — мікrokредитування фондів достартового фінансування інновацій та окремих студентів-стартперів; програма «*Technojump*» — колабораційна платформа у Південній Голландії, що об'єднує різні сторони інноваційного процесу та надає фінансову підтримку; мережа бізнес-ангелів «*Business angel program*»⁵⁹.

Висновки

Проведене дослідження національних політик стимулювання локальної інноваційної діяльності провідних країн ЄС за період з 1999 по 2017 рік дає змогу сформулювати ряд висновків.

⁵³ Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT). [Електронний ресурс]. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mkb-innovatiestimulering-regio-en-topsectoren-mit>.

⁵⁴ Enterprise Policy Monitor 2015. — Amsterdam: Ministry of Economic Affairs, 2015. — 107 p.

⁵⁵ Janssen M. RIO Country Report 2015: The Netherlands / Matthijs Janssen, Bram Erven, Pim Den Hertog, Koen Jonkers; EUR 27857 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 25.

⁵⁶ Residence permit for foreign start-ups [Електронний ресурс] // Netherlands Enterprise Agency. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://english.rvo.nl/subsidies-programmes/residence-permit-foreign-start-ups>.

⁵⁷ 2015 Global Startup Ecosystem Ranking [Електронний ресурс] // StartupCompass. — 2015. — Режим доступу до ресурсу: <http://startup-ecosystem.compass.co/ser2015>.

⁵⁸ Janssen M. RIO Country Report 2015: The Netherlands / Matthijs Janssen, Bram Erven, Pim Den Hertog, Koen Jonkers; EUR 27857 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — P. 77.

⁵⁹ Там само.

По-перше, найбільш потужними з точки зору фінансового забезпечення інструментами були: пряма підтримка приватних НДДКР та інноваційних підприємств, програми розвитку співробітництва в науково-дослідній сфері, а також конкурсне фінансування НДДКР академічних установ.

По-друге, після світової фінансової кризи в ЄС актуалізувалося питання ефективності суспільної підтримки інноваційної діяльності, що знайшло свій прояв у розширенні механізмів комерціалізації технологій на завершальних стадіях їх розвитку, частка яких поступово збільшувалась відносно державних програм, сфокусованих на більш ранніх стадіях науково-дослідних проектів.

По-третє, протягом досліджуваного періоду відбувалася диверсифікація інструментів стимулювання локальної інноваційної бізнес-діяльності: поряд із довгостроковими програмами колабораційних державно-приватних НДДКР, ініціативами розвитку інноваційних наукоємних кластерів значного поширення набули і короткострокові інструменти, такі як ваучери на інноваційні проекти та підтримка наукоємних стартапів. Крім того, поряд із традиційно розвиненим інструментарієм підтримки МСП у цілому ряді європейських країн програми прямого фінансування стали доступними і для великих компаній. Ця тенденція з 2014 року була остаточно закріплена і на наднаціональному рівні в межах програми «Горизонт 2020», в межах якої з'явився інструмент *InnovFin Large Projects* спеціально призначений для великих інноваційно-зорієнтованих приватних компаній.

По-четверте, досвід європейських країн переконливо доводить, що навіть блискача найсучасніша концепція інноваційної політики не здатна забезпечити високі досягнення країни в сфері інноваційного розвитку, за умови браку належного рівня розвитку науково-технічного потенціалу та середовища, що спонукає національні компанії до інтенсифікації конкурентно-коопераційних відносин на основі впровадження інноваційних стратегій. Відтак, розробка ефективної політики інноваційного розвитку країни є складним комплексним процесом, що вимагає критичної об'єктивної оцінки рівня національної інноваційної спроможності, стану національної інноваційної системи (її сильних та слабких ланок), а також шляхів інтеграції інноваційної політики у полірівневу систему державного регулювання соціального та економічного розвитку країни.

Список літератури

1. Лук'яненко Д.Г. Парадигма креативного менеджменту в глобальній економіці / за заг. ред. д.е.н., проф. Д. Г. Лук'яненка. — К.: ДВНЗ «КНЕУ», 2016. — 231 с.

2. *Панченко Є.* Державна підтримка високотехнологічного експорту: компаративний аналіз та уроки для України / Є. Панченко, М. Войчак // Міжнародна економічна політика. — 2016. — № 2(25). — С. 99-125.
3. *Соколенко С.І.* Кластери в глобальній економіці / С.І. Соколенко. — Наукове видання. — К.: Логос, 2004. — 848 с.
4. 2015 Global Startup Ecosystem Ranking [Electronic resource] // StartupCompass: Web-site. — Text data. — San Francisco, 2015. — Mode of access: <http://startup-ecosystem.compass.co/ser2015> (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.
5. About Sisp [Electronic resource] // Swedish Incubators & Science Parks: Web-site. — Text data. — Stockholm, 2016. — Mode of access: <http://www.sisp.se/about-sisp?Language=en> (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.
6. Annual Report and Accounts 2014-2015 / Department for Business, Innovation and Skills. — London: Williams Lea Group, 2015. — 218 p.
7. *Bitard P.* RIO Country Report 2015: France / P. Bitard, T. Zacharewicz; EUR 27949 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — 105 p.
8. *Borras S.* The innovation Policy of the European Union. From Government to Governance / Susana Borras. — Cheltenham: Edward Elgar, 2003. — 231 p.
9. *Cunningham P.* RIO Country Report 2015: United Kingdom / P. Cunningham, J. Mitchell; EUR 27875 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — 94 p.
10. Der Spitzencluster-Wettbewerb [Electronic resource] / Bundesministerium für Bildung und Forschung: Web-site. — Text data. — Berlin, 2008. — Mode of access: <https://www.bmbf.de/de/der-spitzencluster-wettbewerb-537.html> (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.
11. *Enright M. J.* Regional clusters and economic development: a research agenda / M.J. Enright // Business networks : prospects for regional development / Edited by: U. H. Staber, N. V. Schaefer, B. Sharma. — Berlin: de Gruyter, 1996. — P. 190-213.
12. Enterprise Policy Monitor 2015. — Amsterdam: Ministry of Economic Affairs, 2015. — 107 p.
13. Fixing the foundations: Creating a more prosperous nation / HM Treasury. — London: Williams Lea Group, 2015. — 82 p.
14. Germany's Leading-Edge Clusters. — Berlin: Federal Ministry of Education and Research (BMBF) Division for New Innovation Support Instruments and Programmes, 2014. — 91 p.
15. *Grimpe C.* RIO Country Report 2015: Denmark / Christoph Grimpe, Jessica Mitchell; EUR 27845 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — 80 p.
16. *Halme K.* RIO Country Report 2015: Finland / K. Halme, V.-P. Saarnivaara, J. Mitchell; EUR 27861 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — 116 p.

17. Internationalisierung von Spitzenclustern, Zukunftsprojekten und vergleichbaren Netzwerken [Electronic resource] // Bundesministeriums für Bildung und Forschung: Web-site. — Text data. — Berlin, 2015. — Mode of access: <https://www.ptj.de/internationalisierung-spitzencluster>. (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.

18. *Izsók K.* Lessons from a Decade of Innovation Policy / K. Izsók, P. Markianidou, S. Radoljević. — Brussels: European Commission, Enterprise and Industry, 2013. — 100 p.

19. *Jacob M.* RIO Country Report 2015: Sweden / M. Jacob, E. L. Dahlstrand, M. Sprutacz; EUR 27859 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — 92 p.

20. *Janssen M.* RIO Country Report 2015: The Netherlands / Matthijs Janssen, Bram Erven, Pim Den Hertog, Koen Jonkers; EUR 27857 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — 112 p.

21. *Ketels C.* European Cluster Panorama 2016 / C. Ketels, S. Protsiv. — Stockholm: Center for Strategy and Competitiveness Stockholm School of Economics, 2016. — 68 p.

22. *Kulicke M.* Arbeitspapier Der Wissenschaftlichen Begleitforschung Zu «Existenzgründungen Aus Der Wissenschaft» [Electronic resource] / M. Kulicke // Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung, Karlsruhe, 2014. — Mode of access: <http://www.book.dislib.info/b1-other/17565-1-dr-marianne-kulicke-arbeitspapier-der-wissenschaftlichen-begleitfor.php>. (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.

23. *Martin T.* RIO Country Report 2015: Ireland / T. Martin, G. La Placa; EUR 27877 EN. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. — 93 p.

24. Members [Electronic resource] // The United Kingdom Science Park Association: Web-site. — Text data. — London, 2016. — Mode of access: <http://www.ukspa.org.uk/members>. (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.

25. Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren [Electronic resource] // The Netherlands Enterprise Agency: Web-site. — Text data. — Assen, 2013. — Mode of access: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mkb-innovatiestimulering-regio-en-topsectoren-mit> (last access: 04.05.2017). — Title from the screen.

26. *Nascia L.* RIO Country Report 2015: Italy / Leopoldo Nascia, Giovanni La Placa; EUR 27850 EN. — Luxembourg: Publications Office, 2016. — 89 p.

27. R&D Fund Small Projects [Electronic resource] / Enterprise Ireland : Web-site. — Text data. — Dublin, 2014. — Mode of access: <http://www.enterprise-ireland.com/en/Research-Innovation/Companies/R-D-Funding/R-D-Fund-Small-Projects-.shortcut.html>. (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.

28. Residence permit for foreign start-ups [Electronic resource] // Netherlands Enterprise Agency: Web-site. — Text data. — Assen, 2014. — Mode

of access: <http://english.rvo.nl/subsidies-programmes/residence-permit-foreign-start-ups>. (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.

29. *Sofka W.* RIO Country Report 2015: Germany / W. Sofka, M. Sprutacz; EUR 27870 EN. — Luxemburg: Publications Office, 2016. — 119 p.

30. *Sulvell П.* The Cluster Initiative Greenbook Stockholm / П. Sulvell, G. Lindquist, C. Ketels. — Stockholm: Ivory Tower, 2003. — 92 p.

31. Technology Gateway Programme [Electronic resource] / Enterprise Ireland : Web-site. — Text data. — Dublin, 2013. — Mode of access: http://www.enterprise-ireland.com/EI_Corporate/en/Research-Innovation/Companies/Collaborate-with-companies-researchinstitutes/Technology-Gateway-Programme.html. (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.

32. The New Face of Industry in France [Electronic resource] // Ministère du Redressement Productif, France. — Text data. — Paris, 2014. — 73 p. — Mode of access: http://www.entreprises.gouv.fr/files/files/directions_services/secteurs-professionnels/industrie/nfi/NFI-anglais.pdf. (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.

33. Voortgangsreportage innovatiegericht inkopen: innovaties versterken de inkoopkracht van de overhead, bijlage bij de voortgangsreportage Bedrijvenbeleid 2013 [Electronic resource] // Rijksoverheid: Web-site. — Text data. — Hague, 2013. — Mode of access: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/10/02/voortgangsrapportage-innovatiegericht-inkopen.html>. (last access: 04.04.2017). — Title from the screen.

Стаття надійшла до редакції 5.04.2017